

Examen HAVO

2011

tijdvak 1
maandag 23 mei
9.00 - 12.00 uur

geschiedenis

Bij dit examen hoort een bijlage.

Dit examen bestaat uit 29 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 73 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring of uitleg gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring of uitleg ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Dynamiek en stagnatie in de Republiek

In 1438 brak er een oorlog uit tussen een aantal Noord-Duitse Hanzesteden en Holland.

- 1p **1** Geef de economische oorzaak voor de spanning tussen deze Hanzesteden en Holland.

Hieronder staan zes historische gegevens die verband houden met de economie van de Nederlanden:

- 1 De West-Indische Compagnie (WIC) wordt opgericht.
- 2 De Schelde wordt afgesloten door Holland en Zeeland, waardoor veel Antwerpse kooplieden vertrekken naar de Republiek.
- 3 Aan het eind van het Eerste Stadhouderloze Tijdperk vindt een gecombineerde aanval van Frankrijk, Engeland, Münster en Keulen op de Republiek plaats.
- 4 De Hanzesteden langs de IJssel zijn belangrijker handelssteden dan Amsterdam.
- 5 Verschillende Compagnieën van Verre worden samengevoegd tot de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC).
- 6 Het ondertekenen van de Vrede van Münster betekent het einde van het Spaanse handelsembargo van de Republiek.

- 2p **2** Zet deze zes historische gegevens in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

De Hollandse landbouw was belangrijk voor de economische groei van de Republiek tot ongeveer 1670. Tussen 1670 en ongeveer 1740 droeg deze landbouw echter nauwelijks meer bij aan de economische groei van de Republiek.

- 4p **3** Geef een verklaring voor deze verandering door:
- uit te leggen waardoor de Hollandse landbouw tot 1670 bijdroeg aan de economische groei van de Republiek en
 - twee problemen voor de Hollandse landbouw tussen ongeveer 1670 en 1740 te noemen, die aan deze bijdrage een einde maakten.

Hieronder worden een aantal belangrijke gebeurtenissen uit het leven van koopman Jan Poppen genoemd:

- 1560 Omstreeks dit jaar verhuist Jan Poppen van Denemarken naar Amsterdam. Hij is dan 18 of 20 jaar en gaat werken in een haringpakkerij.
- 1579 Jan Poppen drijft handel met het Oostzeegebied, daarna ook met Spanje en Portugal en hij hoort tot de pioniers van de walvisvaart op de Witte Zee.
- 1597 Jan Poppen is een van de financiers van de eerste reis naar Azië.
- 1602 Jan Poppen wordt gekozen als bewindhebber van de VOC.
- 1616 Jan Poppen overlijdt. Zijn vermogen wordt geschat op 500.000 gulden, waarvan hij 200.000 gulden heeft gestoken in de Beemster.

Hieronder volgen zes begrippen die passen bij de dynamiek van de Gouden Eeuw in de Republiek:

- 1 de moedernegotie
- 2 de driehoekshandel
- 3 de handel in specerijen
- 4 de Leidse wolnijverheid
- 5 de uitvinding van de molengang
- 6 de zoutziederijen

- 3p **4** Kies drie begrippen die passen bij gebeurtenissen uit het leven van Jan Poppen die de dynamiek van de Gouden Eeuw in de Republiek laten zien. Licht vervolgens je keuze telkens toe.

Doe het zo:

... (nummer begrip noemen), past bij ... (jaartal noemen uit het leven van Jan Poppen), want ... (toelichting geven).

Gebruik bron 1.

Met dit schilderij laat de schilder zien dat de bloei van Leiden te danken is aan een samenspel van verschillende factoren.

- 3p **5** Noem de drie factoren die de schilder weergeeft en geef per factor aan, waardoor deze de bloei van de Leidse lakennijverheid zal bevorderen.

Omstreeks 1648 was het stadsbestuur van Leiden vol vertrouwen in de toekomst van de eigen textielnijverheid.

- 2p **6** Verklaar het optimisme van het Leidse stadsbestuur vanuit de politieke situatie in 1648.

Gebruik bron 2.

Deze gevelsteen is te beschouwen als een vorm van propaganda voor de Amsterdamse regenten.

- 2p **7** Leg uit welke politieke boodschap de Amsterdamse regenten met deze gevelsteen willen overbrengen.

Gebruik bron 3.

In deze beschrijving laat William Temple zien, dat de Republiek der Verenigde Nederlanden binnen Europa in cultureel opzicht een bijzondere plaats inneemt.

2p **8** Toon dit aan.

Gebruik bron 3.

William Temple beschrijft de leefwijze van bestuurders in de Republiek.

2p **9** Leg uit of deze leefwijze beter past bij bestuurders in de Gouden Eeuw of bij bestuurders in de Zilveren Eeuw.

Gebruik bron 4.

Stel: je doet onderzoek naar het verband tussen de positie van vrouwen in de Republiek en de VOC-handel. Je stelt vast dat deze brief voor je onderzoek een bruikbare bron is.

4p **10** Maak duidelijk dat dit een bruikbare bron voor je onderzoek is, door uit te leggen:

- of deze beschrijving aansluit bij het algemene beeld van de bijzondere positie van vrouwen in de zeventiende eeuw in de Republiek en
- waardoor de VOC-handel heeft bijgedragen aan deze bijzondere positie.

Gebruik bron 4.

Zowel de ervaringen die Maria Scherius beschrijft, als de vindplaats van deze brief, zijn kenmerkend voor het 'Rampjaar'.

4p **11** Leg dit voor beide uit.

Gebruik bron 5.

Deze beschrijving van de nijverheid in de Republiek past bij de situatie in de Zilveren Eeuw.

2p **12** Toon dit met twee voorbeelden uit de beschrijving aan.

Gebruik bron 5.

Uit deze bron blijkt dat in Zeeland commerciële landbouw en trafieken voorkomen.

2p **13** Toon dit voor beide aan.

In de zeventiende en achttiende eeuw voerde Engeland een beleid dat gericht was tegen de handel van de Republiek. Omstreeks 1785 bleek dit beleid geslaagd.

4p **14** Noem twee voorbeelden van een maatregel waarmee Engeland dit beleid uitvoerde en leg uit waaruit omstreeks 1785 bleek dat dit beleid geslaagd was.

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

De volgende gebeurtenissen die te maken hebben met Ho Chi Minh staan in willekeurige volgorde:

- 1 Ho Chi Minh roept de onafhankelijke Democratische Republiek Vietnam uit.
- 2 Ho Chi Minh stuurt een delegatie naar de vredesonderhandelingen in Parijs.
- 3 Ho Chi Minh stemt in met de Akkoorden van Genève.
- 4 Ho Chi Minh wijst de Amerikaanse visie op het Tonkin-incident af.
- 5 Ho Chi Minh richt de Indochinese Communistische partij op.
- 6 Ho Chi Minh houdt een toespraak ter gelegenheid van de Franse terugtrekking uit Zuid-Vietnam.

- 2p 15 Zet deze zes gebeurtenissen in de juiste volgorde, van vroeger naar later. Noteer alleen de nummers.

De partijleiders van de Sovjet-Unie en de Volksrepubliek China veroordeelden het Amerikaanse beleid in Vietnam als Westers imperialisme.

- 4p 16 Leg uit:
- op welke wijze de Amerikaanse steun aan Zuid-Vietnam aansloot bij het buitenlandse beleid van de Verenigde Staten en
 - welke redenering de communistische leiders hadden om de idealen van de Verenigde Staten in de buitenlandse politiek te veroordelen als een vorm van Westers imperialisme.

Zowel de Sovjet-Unie als de Volksrepubliek China probeerden in Vietnam steun te vinden voor de eigen visie op de communistische ideologie.

- 2p 17 Leg uit waardoor het Chinese communisme meer aantrekkingskracht had op veel Vietnamezen dan het communisme van de Sovjet-Unie.

Twee stellingen:

- 1 De slag bij Dien Bien Phoe was een keerpunt in de Vietnamoorlog als dekolonisatieconflict.
- 2 De slag bij Dien Bien Phoe was **geen** keerpunt in de Vietnamoorlog als conflict in de Koude Oorlog.

- 2p 18 Geef voor elk van beide stellingen een argument.

Gebruik bron 6.

De vier fragmenten in de bron (A tot en met D) zijn afkomstig uit toespraken van de volgende Amerikaanse presidenten:

- 1 Dwight D. Eisenhower (1953-1961)
- 2 John F. Kennedy (1961-1963)
- 3 Lyndon B. Johnson (1963-1969)
- 4 Richard M. Nixon (1969-1974)

- 3p 19 Bepaal voor elk tekstfragment welke president erbij hoort.

Doe het zo:

Fragment A hoort bij president ... (nummer invullen).
(enz. tot en met fragment D)

Gebruik bron 6, fragment A.

Dit fragment past bij de tegenstelling tussen het ideaal dat de regering van de Verenigde Staten voor Vietnam zag en de werkelijke politieke situatie in Zuid-Vietnam.

2p **20** Leg dit uit.

Gebruik bron 7.

Met deze prent geeft de tekenaar een mening over het verband tussen de binnenlandse en de buitenlandse politiek van president Johnson.

4p **21** Leg dit uit door aan te geven:

- (met twee bronelementen) welk oorzakelijk verband tussen de binnenlandse- en de buitenlandse politiek van Johnson de tekenaar weggeeft en
- welk oordeel over het resultaat van Johnsons buitenlandse beleid uit de tekening blijkt.

Het aantal dienstplichtige Amerikaanse soldaten in Vietnam nam vanaf 1965 sterk toe.

2p **22** Leg uit welke invloed dit had op de Amerikaanse protestbeweging tegen de oorlog.

De Amerikaanse bombardementen op Noord-Vietnam brachten grote schade toe aan de voedselproductie in de Rode Delta maar hebben niet geleid tot hongersnood in Noord-Vietnam.

2p **23** Noem twee redenen voor het uitblijven van die hongersnood.

Gebruik bron 8.

1p **24** Geef de naam van de militaire actie die in dit bevel wordt aangekondigd.

Gebruik bron 8.

In deze bron zijn kenmerken van een guerrillaoorlog te herkennen.

4p **25** Noem twee van die kenmerken en geef telkens aan hoe deze in de bron naar voren komen.

Gebruik bron 9.

Stel: je schrijft een werkstuk over de Vietnamoorlog. Je komt tot de conclusie dat deze foto past bij de paragraaf waarin je het succes van de Vietcong verklaart.

2p **26** Leg uit waardoor deze foto een geschikte illustratie is bij die paragraaf uit je werkstuk.

Gebruik bron 10.

Een bewering:

De uitspraak van de soldaat past bij het beeld dat de protestgeneratie in 1970 heeft van de oorlog in Vietnam.

2p **27** Leg deze bewering uit.

In 1971 publiceert een Amerikaanse krant fragmenten uit de *Pentagon Papers*. Deze publicatie past bij de nieuwe taak die journalisten zichzelf in de jaren zestig gingen stellen bij de berichtgeving over de regering.

2p **28** Licht dit toe door:

- de nieuwe taak te noemen die journalisten zichzelf in de jaren zestig gingen stellen bij de berichtgeving over de regering en
- aan te geven dat de publicatie van de *Pentagon Papers* past bij deze nieuwe taak.

Na het vertrek van de laatste Amerikaanse troepen uit Vietnam duurde het zeven jaar voordat in Washington een monument werd onthuld voor de soldaten in de Vietnamoorlog. Veteranen hadden sterk aangedrongen op de oprichting van dit monument.

2p **29** Leg uit waarom veel veteranen vonden dat de oprichting van een monument voor Vietnamstrijders zou kunnen bijdragen aan het terugdringen van het Vietnamsyndroom.

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.